

DOI: 10.21005/pif.2023.55.C-04

QUALITATIVE ASSESSMENT OF SELECTED FACTORS OF POSITIVE DEVELOPMENT OF PUBLIC URBAN SPACES

OCENA JAKOŚCIOWA WYBRANYCH CZYNNIKÓW POZYTYWNEGO ROZWOJU PRZESTRZENI PUBLICZNYCH

Anna Stefańska

dr inż. arch.

Author's Orcid number: 0000-0002-5070-3877

Institute of Civil Engineering, Warsaw University of Life Sciences, Poland

Agnieszka Chudzińska

dr inż. arch.

Author's Orcid number: 0000-0001-9765-4825

Affiliation in English

Faculty of Architecture, Warsaw University of Technology, Poland

ABSTRACT

Public spaces serve as central hubs of urban life, a role that becomes even more significant following a period of enforced social isolation. This article identifies the elements responsible for shaping aesthetically pleasing and captivating urban environments that attract people. A comprehensive literature review was conducted to explore what makes a beautiful and functional urban space. This review led to the identification of a core set of pivotal traits characterizing a well-designed urban space. Subsequently, these identified good urban space features were juxtaposed with the outcomes of the 2022 competition for the finest public space in Poland, organized by the Polish Association of Town Planners. This methodology facilitates an assessment of the impact of the chosen aspects and provides a fresh outlook on creating a positive ambience in public areas throughout Poland.

Key words: City Development, Urban Competition, Urban Environment, Urban Spaces.

STRESZCZENIE

Przestrzenie publiczne stanowią centralne punkty życia w miastach, a ta rola nabiera szczególnego znaczenia po okresie przymusowej izolacji społecznej. Niniejszy artykuł podejmuje próbę zidentyfikowania czynników, które przyczyniają się do kształtowania pięknych i atrakcyjnych środowisk miejskich, mających zdolność przyciągania ludzi. W celu zbadania tego, co tworzy piękną i funkcjonalną przestrzeń miejską, dokonano przeglądu literatury, na podstawie którego wyłoniono zestaw kluczowych cech charakteryzujących dobrą przestrzeń miejską. Następnie te cechy zostały skonfrontowane z wynikami konkursu na najlepszą przestrzeń publiczną w Polsce, zorganizowanego przez Polskie Stowarzyszenie Urbanistów w 2022 roku. Metoda ta pozwala na ocenę wpływu wybranych aspektów i przedstawia nową perspektywę generowania dobrej atmosfery w przestrzeniach publicznych w Polsce.

Słowa kluczowe: Rozwój miast, konkursy urbanistyczne, przestrzenie publiczne, środowisko miejskie.

1. INTRODUCTION

Designing a space involves shaping visual beauty and finding the right combination and composition of aesthetic and functional features to entice users to stay. Such a space should be beautiful – crafted from good materials, well-lit, orderly, proportionate – and highly functional. In urban planning and architecture, there are numerous ways in which beauty and utility intertwine. Many of the most successful architectural and urban planning projects seamlessly combine these two qualities. Beauty in urban planning is connected to the aesthetic aspects of a city and its surroundings. Modern successful urban planning endeavours create public spaces that harmoniously blend functionality and aesthetics while considering the needs and preferences of the residents. Features related to landscape, culture, lighting, colour, and greenery can significantly influence the perception of a city's beauty and strengthen residents' sense of identity with their place of residence. However, these elements are not the sole factors defining beauty. Therefore, urban planning must consider various aspects and cultural preferences to create truly beautiful cities to achieve harmony and balance between functionality and aesthetics.

A well-designed building or city should be beautiful and meet the needs of the people who use it. For example, an office building should prioritise functionality. Still, at the same time, it must also create an environment that encourages employees to work there, and the aesthetics of the building can positively impact motivation and productivity levels. Similarly, cities should be designed to be easily navigable and cater to the needs of residents, such as providing access to public transportation, shopping, and parks. Simultaneously, they should also be aesthetically pleasing, inviting visitors, attracting tourists, and, above all, offering a pleasant experience for residents.

The competitions for the most beautiful building, public space, and city prove that we actively seek beauty and periodically attempt to define it. One of the most prestigious awards in the field of architecture is the Pritzker Prize, presented annually by the Hyatt Foundation. This award places a significant emphasis on recognising projects that enhance public spaces. Notable competitions aimed at determining the most beautiful areas include The European Prize for Urban Public Space, the Jane Jacobs Prize, the World Architecture Festival, and the Urban Land Institute Prize. Architectural and urban planning competitions are not limited to the international level; many local and state-level competitions are also organised to acknowledge exceptional designs for public spaces. While the symbolic qualities of beauty can be highly subjective, one constant remains: if people voluntarily gather in an area, it indicates its beauty.

In the search for a definition of beauty in recreational public spaces, the authors arrived at this thesis: "A beautiful space is the one in which people stay." The article analysed the available literature, and based on the identified characteristics of "good spaces," a comparative analysis of newly designed public spaces was conducted. The article's conclusion aims to answer the question of what qualities a public space in which users want to stay should encompass.

There is an apparent lack of research on Polish public spaces and the importance of "creating beautiful urban spaces in Poland." While there are literature and case studies on specific types of areas, there is a need for more research that analyses the correlation between particular design elements and the attractiveness, functionality, and social interactions in urban spaces, such as squares, markets, and boulevards, especially after the Covid-19 period.

The paper presents a literature review to identify factors contributing to an aesthetically pleasing and attractive urban environment. This is followed by an analysis of the winning projects for public spaces in the competition for the best urban space, organised by the Society of Polish Urban Planners. As a result, a set of characteristics conducive to creating suitable public spaces in Poland is presented, along with a summary.

2. BACKGROUND

Many artists, architects, and philosophers are paying attention to the beauty in urban planning, as it is one of the most essential aspects that profoundly affect the quality of life in a city. Below are

some of the most influential theorists in urban planning and their insights into how they design today.

- Jane Jacobs: An American writer and activist author of the book “Death and Life of Great Cities,” which critiqued the 1960s and 1970s approach to urban planning. Jacobs argued that the beauty of a city comes from its functionality and street life (Jacobs, 1992).
- Kevin Lynch: An American architect, urban planner, and author of the book “Image of the City,” which analyses how people perceive and orient themselves in the city. Lynch argued that the beauty of a city comes from its clear spatial layout and easy orientation (Lynch, 1960).
- Leon Battista Alberti: An Italian humanist, architect, and art theorist who lived in the 15th century. In his writings, Alberti argued that the beauty of architecture depends on the harmony between form, proportion, and function (Battista, 1986).

Jan Gehl, a Danish architect and urban planner, is a significant contributor to studying public space and its life. Jan Gehl’s methodology in urban planning is based on observational studies and the analysis of human behaviour in urban areas. It focuses on creating pedestrian- and people-friendly environments, considering accessibility, comfort, aesthetics and safety. Gehl encourages the design of streets and public spaces that foster social interaction, physical activity and the creation of communities. His method relies on field research, observing users of urban spaces and analysing the results to guide design decisions and urban policy. In contrast to car-based urban policy, Gehl emphasises the importance of designing ‘cities for people’, highlighting the needs of residents and users of public spaces.

Gehl developed his methodology in subsequent books. Urban planners, researchers and city managers still use this method today to create more humane and equitable urban spaces. It has been applied, among other things, with the use of social media in a study on cities and the determination of their quality of life (Cerrone, 2021). Based on Gehl’s research, The Twelve Quality Criteria tool was developed to investigate how public spaces are experienced by their users. It is used to assess whether different features of a public space are protective, comfortable and pleasant for people spending time there. This tool was used in a study of Ballard Avenue in Seattle to see how the city was designing resident-friendly streets.

3. MATERIALS AND METHODS

Beauty in a public space where people come every day can be interpreted in various ways through establishing order within the space, using noble materials, and providing practicality for the inhabitants. Each time an individual is in such a location, it shapes their perceptions and ideas of what is beautiful and suitable. This paper explores the components that contribute to crafting a Beautiful Urban Space. This exploration involves an analysis of a literature review on the topic and a comparison to the recent competition for the finest urban space in Poland, organized by the Society of Polish Town Planners. The study aims to uncover the significance of creating Urban Spaces within Poland, enhancing positive urban development. Such research is driven by the need to establish shared outdoor areas following the pandemic. Hence, a comprehensive investigation into the factors influencing the formation of aesthetically appealing and inviting urban surroundings becomes imperative. Concerning delineating symbols of beauty, the decision was made to meticulously examine public spaces acknowledged for their beauty, assessing whether they possess traits that motivate people to congregate within them.

In order to define a framework for the qualitative assessment of urban spaces, an authoritative selection of criteria was determined based on Jan Gehl’s book. Gehl famously assumed “that a good space is one where there are people” and outlined the parameters that attract people to a city (Gehl, 2009). Table 1 summarises the sixteen characteristics compiled from Jan Gehl’s research that foster people gathering in urban spaces.

Tab. 1. Characteristics of the features that foster the gathering of people according to Jan Gehl (own elaboration)

#	Urban area features	Description
1.	Orientation toward others	Opening the space to the fields of view of other places - not closing off, for example, with tall vegetation or buildings to the surroundings. (Gehl, 2009) (p.29, 25)
2.	Large and small meeting places	Creating meeting places with large and small numbers of users: formal and informal. (Gehl, 2009) (p.51)
3.	Optional Activities	According to Gehl, optional activities are not necessary to satisfy basic human needs but are additional social and cultural life elements. Optional activities include reading books, watching movies, attending concerts and cultural events, playing sports, travelling, attending social gatherings or organising events. (Gehl, 2009) (p.11)
4.	Changing space for cars to space for pedestrians	Creating pedestrian-walking routes in place of vehicle routes. (Gehl, 2009)(p.33)
5.	No level segregations	No sunken plazas that divide users, who have more contact with each other if they are at the same height. (Gehl, 2009)(p.97)
6.	Horizontal field of vision	Composing the view horizontally so that users see the whole premise regardless of where they are (Gehl, 2009)(p.63)
7.	Field of vision 25-110m in depth	The range of vision of the space, such as the range of the human eye, i.e. about 25-100 m, perceives this as appropriate in a social context, allowing observation of other people participating in the event. (Gehl, 2009)(p.163)
8.	Multiple entrances from the façade/edge	Creating multiple zones of user exchange over short distances activates the public space. (Gehl, 2009) (p.93)
9.	Suitable floor surface	To avoid creating puddles and mud, well-drained rainwater should be non-slip and level. (Gehl, 2009) (p.135)
10.	No long straight routes (over 500m)	Use of curves and turns (Gehl, 2009)(p.137)
11.	Using ramps	Downward movement is preferred over upward movement; ramps encourage this more than stairs. (Gehl, 2009)(p.145)
12.	Plenty of seating (1 bench/100m)	Rozmieszczenie siedzisk regularnie, aby osoby z trudnościami w poruszaniu się mogły robić sobie przystanki na odpoczynek. (Gehl, 2009) (s.162)
13.	Appropriate benches location	Composing benches so that they are conducive to establishing conversations: above all, not back-to-back, but front-to-back (p.169) and at the edges, as these are more often chosen than in open spaces. (Gehl, 2009)(p157)
14.	Primary and secondary seats	Seats of the primary type include benches that are accessible to all. Secondary-type seats, such as stairs, flowerpots, and low walls, can be used spontaneously. They help, especially in situations where high demand for seating is planned. (Gehl, 2009) (p159, p161)
15.	Landscaped greenery	The vegetation season of plants makes the space particularly inviting and enjoyable for users, who, after the winter period, crave contact with nature (Gehl, 2009) (p. 180)
16.	Protection of users at the edges	The psychological comfort of pedestrian safety is ensured, among other things, by various barriers between the road and the square/sidewalk, which makes them more frequently and willingly used. (Gehl, 2009) (p. 2.173)

4. RESEARCH AREA

The current study's authors reviewed the winning projects from the 16th competition, organized by the Society of Polish Town Planners in 2022, titled "Competition of the Society of Polish Town Planners for the Best Developed Public Space in Poland." The laureates were selected across six fundamental categories (Towarzystwo Urbanistów Polskich, 2022). To qualify as a public space within the context of the competition's regulations, certain prerequisites had to be met simultaneously (Zarząd Główny Towarzystwa Urbanistów Polskich, 2022). These conditions encompassed factors such as public accessibility, the absence of specific designated functions, well-defined

boundaries, and a lack of constraints in terms of time and extent. Submissions to the competition were open to both public and private entities, as well as social organizations, on an equal footing.

Fig. 1. Revitalised Urban Public Space at Łazarski Square in Poznań. Source: Agnieszka Chudzińska

Ryc. 1. Rewitalizowana Miejska Przestrzeń Publiczna, Rynek Łazarski w Poznaniu. Źródło: Agnieszka Chudzińska

Fig. 2. Revitalised Historic Public Space, Historic Ignacy Mine in Rybnik. Source: Anna Stefańska

Ryc. 2. Rewitalizowana Przestrzeń Publiczna Zabytku, Zabytkowa Kopalnia Ignacy w Rybniku. Źródło: Anna Stefańska

Fig. 3. Rural Public Space, Recreation and sports facility mała Kadzielnia in Górnó. Source: Agnieszka Chudzińska

Ryc. 3. Wiejska Przestrzeń Publiczna, Obiekt rekreacyjno-sportowy mała Kadzielnia, w Górnó. Źródło: Agnieszka Chudzińska

Fig. 4. Revitalised Public Space in Greenery, Green Wedge in Słupsk. Source: Agnieszka Chudzińska

Ryc. 4. Rewitalizowana Przestrzeń Publiczna w Zieleni, Słupskie Klíny, Słupsku. Źródło: Agnieszka Chudzińska

Table 2 displays the winning projects and developments across six categories: Revitalised Urban Public Space (Fig. 1), Revitalised Historic Public Space (Fig. 2), Rural Public Space (Fig. 3), Revitalised Green Public Space (Fig. 4), Newly Created Green Public Space (Fig. 5), and Waterside Public Space (Fig. 6).

Fig. 5. New Public Space in Greenery, Waterside Public Space, Development of tourist and recreational areas in the Jar estate in Toruń. Source: Anna Stefańska

Ryc. 5. Nowo Wykreowana Przestrzeń Publiczna w Zieleni, Zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne terenów na osiedlu Jar w Toruniu. Źródło: Anna Stefańska

Fig. 6. Waterside Public Space, Warta River boulevards along the Warta riverbank in Uniejów. Source: Anna Stefańska

Ryc. 6. Nadwodna Przestrzeń Publiczna, Bulwary nadwarciańskie wzdłuż brzegu rzeki Warty w Uniejowie. Źródło: Anna Stefańska

Tab. 2. List of winning projects in the competition: "Competition of the Polish Society of Town Planners for the best developed public space in Poland 2022."

#	Category	Name	City	Authors
A.	Revitalised Urban Public Space	Łazarski Square	Poznań	Autorska Pracownia Architektoniczna Jacek Bułat
B.	Revitalised Historic Public Space	Historic Ignacy Mine	Rybnik	Blank Architekci i ABC Pracownia Projektowa Bożena Nosita
C.	Rural Public Space	Recreation and sports facility mała Kadzielnia	Górnó	Biuro Projektowe BUDARCH Katarzyna Skrzypczyk
D.	Revitalised Public Space in Greenery	Green Wedge in Słupsk	Słupsk	Zuzanna Chudzińska i Marek Rutkowski
E.	New Public Space in Greenery	Development of tourist and recreational areas in the Jar estate	Toruń	GEOTECHNICA
F.	Waterside Public Space	Warta River boulevards along the Warta riverbank	Uniejów	Krystyna Lachman-Pabich i Marek Pabich

4.1. Revitalized Urban Public Space

The award was conferred for creating a space with culture and consideration for future users. It amalgamates traditional market functions with social and cultural roles, conserving historical character while facilitating public events on paved surfaces and individual gatherings amidst low and tall greenery.

Lazarski Square in Poznań transformed into a versatile space for covered trade, hosting diverse urban events and providing leisure opportunities (Bułat Architekci, 2023). The revitalized area encompasses a marketplace, an area for festivities, and a sizable amphitheatre staircase that can function as an auditorium during performances and offers parking facilities. Moreover, a fountain and children's play equipment exist at the market's centre and a broad promenade along Głogowska Street. The residents were granted broader and more comfortable sidewalks by relocating the roadway away from the adjacent building facades. The redeveloped market square now represents a residential zone, with elevated street intersections and curvilinear streets to regulate crossing speeds. The Kazimierz Nowak Square was also developed to incorporate varying levels of greenery, from low to high (Fig. 7).

Fig. 7. Revitalised Urban Public Space at Łazarzki Square in Poznań. Source: Anna Stefańska
 Ryc. 7. Rewitalizowana Miejska Przestrzeń Publiczna, Rynek Łazarzki w Poznaniu. Źródło: Anna Stefańska

4.2. Revitalised Historic Public Space

The award was bestowed for creating novel public-accessible values within a historical context. The jury commended the site's transformation in alignment with local traditions and identity preservation, resulting in an inclusive public space catering to all age groups. This investment has generated fresh prospects for the local community while safeguarding cultural heritage, attracting residents and tourists alike.

The triumphant project encompasses the revitalization of the post-industrial zone of the former "Hoym" mine, now known as the historic KWK Ignacy mine, situated on Mościckiego Street in Rybnik, within the Niewiadom district (Blank Architekci, 2022). The primary segment of this space encompasses recreational zones, leisure areas, industrial-themed playgrounds, and an 'experimental garden' that empowers young users to engage in hands-on experiments illustrating physical phenomena as part of their play. A notable highlight is the 'Steam Square,' where Europe's pioneering multimedia installation incorporating steam and fog has been conceived (Fig.8).

4.3. Rural Public Space

The investment enhanced the vicinity surrounding the former 'Józefka' mine, an abandoned quarry, as a complementary addition to the modernized GKS Górno stadium. This facility is a popular tourist attraction and a daily gathering spot for young individuals, a space for recreation and local community integration during significant cultural and sporting events. Students from nearby schools also utilize the area for educational purposes. Infrastructure, including road systems, pe-

destrian walkways, and pavements, were developed, along with recreational plazas, facilitating seamless movement across the area. A pivotal facet of this revitalization is the illuminated steel staircase linking the upper edge of the quarry wall to the pit, accompanied by small architectural elements such as benches, bicycle racks, waste receptacles, and information boards detailing the site's history and natural significance. The entire zone is well-lit, with an additional distinctive feature being the illumination of the rocks that can take on varying hues, including red and white, for national holidays.

Fig. 8. Revitalised Historic Public Space, Historic Ignacy Mine in Rybnik. Source: Anna Stefańska

Ryc. 8. Rewitalizowana Przestrzeń Publiczna Zabytku, Zabytkowa Kopalnia Ignacy w Rybniku. Źródło: Anna Stefańska

4.4. Revitalised Public Space in Greenery

The Slupsk Green Wedges project aims to reshape the urban landscape through strategic planning and investments in green spaces. This initiative has established four green wedges to link the city centre with its suburban regions. The concept revolves around a circular arrangement of urban planters, giving rise to radial green wedges that are complemented by squares and verdant expanses. Aligned with the idea of a 'close-knit city', residents are provided access to green areas within a radius of no more than 300 meters. The project includes the establishment of two new linear parks, the revitalization of three city squares, the rejuvenation of the surroundings of the Swan Pond, and the enhancement of the existing Culture and Leisure Park. Moreover, greenery along a 10-kilometre stretch of inner city streets has been reinstated. These zones serve as recreational spaces for residents, fostering physical activity and integration among people of all age

groups while enhancing the overall urban quality (Urząd Miejski w Słupsku Wydział Zarządzania Funduszami, 2020).

4.5. New Public Space in Greenery

The award was conferred for creating new green spaces in Toruń, achieved by arresting the degradation of an already biologically active area within the JAR estate in the city's northern sector. The park occupies the grounds of the former base of Soviet Army Units (JAR). The site was partitioned into two distinct functional segments - one for leisure and the other for sports and recreational pursuits. The revitalization encompassed a spectrum of activities, including the restoration of an existing pond, fortification of the reservoir's shoreline, the establishment of two plazas, erection of a footbridge, pathways, walkways, a dog run, amphitheatre, playground, open-air gym, sports fields, parking area, illumination, toboggan slope, and augmentation of greenery through the maintenance of existing trees and the addition of new vegetation. The panel of judges acknowledged the coherent approach taken in the park's development, wherein the area was preserved in its most natural state, entailing the orderly upkeep of the pre-existing tree stands and the introduction of new plantings to enhance biodiversity and adaptability to climate shifts. The materials utilized in the park's construction were carefully curated to harmonize with each other and assimilate into the adjoining landscape. The multifaceted nature of the park, blending recreational, cultural, and educational facets, has been recognized as a valuable hallmark of the park's evolution.

4.6. Waterside Public Space

The award was conferred for comprehensive efforts to establish an appealing and universally accessible space at the junction of the city and the Warta River. This transformation has allowed the city to embrace the scenic panorama of the river valley, effectively bridging two distinct sectors of the city: the historical city centre with the Market Square and the spa region featuring the historic Castle of the Archbishops of Gniezno and the "Termy Uniejów" swimming pool complex. Of particular note is the adept integration of riverside boulevards with a diverse recreational, leisure, educational, sports, and cultural program tailored for locals and visitors. The introduction of piers and a canoe landing has made the river accessible. The amalgamation of aesthetically pleasing architectural designs with natural materials presents an elegant backdrop that accentuates the innate qualities of the river, the surrounding nature, and the city's skyline across the opposite bank.

The boulevard's entry point is near the Łęczyska Street bridge. Four elevated viewing platforms are being constructed along the pathway tracing the eastern perimeter of the Warta River. Further down the boulevards, a fountain and a playground are located. The terminus of the boulevards on the east bank of the Warta River is Bogumiła Square. Along the route, informational panels have been installed, thus establishing the historical trail "Uniejów na przestrzeni dziejów" (Uniejów throughout history). Adjacent to the walking path, inclines with seating areas have been found at four locations. The entirety is diversified with terraces, bridges, pergolas, and terraced steps.

5. RESULTS

The descriptions of the projects mentioned above, along with the literature review of local work and the available construction projects provided in public information bulletins, served as the foundation for analyzing the attributes of the designed spaces. Through qualitative analysis, the traits of favourable areas outlined in Table 1 were juxtaposed with the characteristics of the winning spaces in the "Competition of the Society of Polish Town Planners for the Best Designed Public Space in Poland" organized by the Society of Polish Town Planners in 2022. Subsequently, relying on the outcomes derived from the qualitative analysis, the distinctive features of the urban spaces highlighted in the competition were scrutinized.

Another significant aspect to highlight is the configuration of spaces in a manner that appeals to human visual perception. People tend to feel most at ease when objects are within a range of 25 to 100 meters from them. Achieving this proved most challenging on the JAR estate. Here, designers orchestrated curvilinear avenues in the form of arcs to limit the field of vision appropriately. Almost

every space demonstrates a horizontal composition. The exception is the small Kadzielnia, which adopts a more vertical layout, primarily due to the substantial height difference across the area. The large quarry has become the central attraction, with its vertical nature accentuated by steel stairs and lighting.

Tab. 3. Analysis of How the Conditions for Good Space, as Set Out by Jan Gehl, are Met for the Winning Projects in Each Category

Features of public spaces, according to Arch. J. Gehl	Winning projects in "Competition of the Polish Society of Town Planners for the best developed public space in Poland 2022."						Σ points
	A	B	C	D	E	F	
Orientation toward others	+	+	+	+	+	+	6
Large and small meeting places	+	-	+	+	+	+	5
Optional Activities	+	+	+	+	+	+	6
Changing space for cars to space for pedestrians	+	-	-	+	-	+	3
No level segregations	+	+	-	+	+	+	5
Horizontal field of vision	+	+	-	-/+	+	+	4,5
Field of vision 25-110m in depth	+	+	-	+	+/-	-	3,5
Multiple entrances from the façade/edge	+	-	-	?	-	-	1
Suitable floor surface	+	+	-	+	+	+	5
No long straight routes (over 500m)	+	+	-	+	+	-	4
Using ramps	+	nd	-	+	+	+	4
Plenty of seating (1 bench/100m)	+	+	+	+	+	+	6
Appropriate benches location	+	+	+	+	+	+	6
Primary and secondary seats	+	+	+	+	+	+	6
Landscaped greenery	+/-	+/-	-	+	+	+/-	3,5
Protection of users at the edges	+	+	-	+	+/-	+/-	4

The Little Kadzielnia stands out notably compared to the other projects, as it does not fully adhere to most of the features outlined by Gehl. The difficult terrain rendered meeting all these conditions impractical. Nevertheless, satisfying the criteria related to view openings, arranging small and large gatherings, and incorporating benches proved sufficient to garner appreciation for the space. Necessitated level segregation (a practice not recommended by Gehl) was employed to create the view as mentioned above. At the same time, individuals with disabilities can access the top through a ramp system that requires a lengthy walk.

6. DISCUSSION

The table analysis revealed that the most crucial feature of the space, which encourages people to gather, is the establishment of meeting spots for various activities, equipped with multiple seating areas and outward-facing viewing openings. The second important factor involves designing sections with views spanning no more than 110 meters and a horizontal field of vision, along with providing appropriate pavement that lacks level segregation and is accessible to individuals with disabilities through the incorporation of ramps.

The visibility of activity within public spaces captures the attention of potential users. Observing others draws focus to a place, as “people come where people are.” Each of the selected areas in the competition is open to its surroundings. In the case of Rynek Łazarski, it involves the mutual exposure of the market square and the more recreational Kazimierz Nowak square. In Uniejów, along the Vistula boulevards, the natural utilization of both riverbanks offers exposure. Walls of greenery or fences enclose none of the projects.

The concept of creating spaces for meetings of various scales appears across almost every area. Large gatherings occur in amphitheatres like on the JAR estate and at Rynek Łazarski, while smaller gatherings happen wherever benches are thoughtfully positioned to facilitate interaction among smaller groups. Only in Rybnik can the project be exclusively designed for medium-sized groups. Whether large or small, organising meeting places goes hand in hand with interweaving optional and necessary activities. These cultural, non-obligatory events, crucial for personal fulfilment and quality of life, foster cultural growth and establish connections with others. Such events can occur in any project, both on special occasions and daily.

The availability of seating benches emerged as a significant aspect of the analysis. Each space was well-planned with abundant benches, thoughtfully placed considering distances, locations, and types. Designers took particular care in this aspect, adorning alleys with benches and squares and plazas with benches, steps, deckchairs, and hammocks. This approach was particularly fitting in areas where users gather for organized events, such as concerts. In such instances, differences in terrain were utilized to create step-seats, exemplified at Lazarski Square in Poznań.

6. CONCLUSIONS

The research delineates the attributes of well-designed urban spaces that find application in contemporary urban and architectural design. Public spaces assume a pivotal role in the lives of urban inhabitants, a role even more pronounced post the Covid-19 pandemic – the paper aimed to discern the factors contributing to establishing attractive and practical urban environments. The furnished results offer guidance for evaluating and refining presently operational urban spaces and reinvigorating them. This research underscores the significance of deliberate public spaces that serve as havens and foster communal interaction and involvement. By acknowledging the import of aesthetics, functionality, and integration, urban planners and legislators can formulate public spaces that align with people’s aspirations and requisites. Appraising the traits characterizing competition venues in Poland could act as a universal guideline for conceiving visually pleasing and functional public spaces that enhance the urban fabric of Poland and beyond.

In the light of the results obtained, it is crucial to compose public spaces in a way that allows for the conscious shaping of public places, gathering people and creating spaces that are conducive to both small and large gatherings. It is also important to maintain an open space orientation, avoiding the creation of closed enclaves. This approach fosters the creation of places that not only attract people but also encourage social interaction, creating a living urban fabric where people enjoy spending time and building communities. Ultimately, this contributes to enhancing the quality of life in the city.

By acknowledging the import of aesthetics, functionality, and integration, urban planners and legislators can formulate public spaces that align with people’s aspirations and requisites. Appraising the traits characterizing competition venues in Poland could act as a universal guideline for conceiving visually pleasing and functional public spaces that enhance the urban fabric of Poland and beyond.

OCENA JAKOŚCIOWA WYBRANYCH CZYNNIKÓW POZYTYWNEGO ROZWOJU PRZESTRZENI PUBLICZNYCH

1. WSTĘP

Projektowanie przestrzeni polega nie tylko na wizualnych aspektach kształtowania piękna, lecz również na właściwym połączeniu i skomponowaniu cech estetycznych i użytkowych tak, aby użytkownicy chcieli w niej przebywać. Taka przestrzeń powinna być nie tylko piękna – wykonana z dobrych materiałów, doświetlona, uporządkowana, proporcjonalna, lecz również funkcjonalna. W urbanistyce i architekturze istnieje wiele sposobów, w jakie piękno i użyteczność są powiązane. W rzeczywistości, wiele z najbardziej udanych projektów architektonicznych i urbanistycznych łączy w sobie te dwie cechy. Piękno w urbanistyce jest związane z estetycznymi aspektami miasta i jego otoczenia. Współczesna urbanistyka stara się tworzyć przestrzenie publiczne, które łączą funkcjonalność i estetykę, a także uwzględniają potrzeby i preferencje mieszkańców. Cechy związane z krajobrazem, kulturą, światłem, kolorem, zielenią mogą wpłynąć na postrzeganie piękna miasta i wzmocnić poczucie tożsamości mieszkańców z miejscem, w którym żyją, ale nie jest to jedyny warunek. Dlatego, aby tworzyć piękne miasta, urbanistyka musi uwzględniać różnorodne aspekty i preferencje kulturowe, aby osiągnąć harmonię i równowagę między funkcjonalnością i estetyką.

Dobrze zaprojektowany budynek lub miasto powinno nie tylko wyglądać pięknie, ale także spełniać potrzeby ludzi, którzy z niego korzystają. Na przykład, budynek biurowy powinien być przede wszystkim funkcjonalny, ale równocześnie musi zachęcać pracowników do pracy w nim, a estetyka budynku może mieć wpływ na zwiększenie poziomu motywacji i produktywności. Podobnie, miasta powinny być projektowane tak, aby były łatwe w nawigacji i spełniały potrzeby mieszkańców, takie jak dostęp do transportu publicznego, sklepów i parków. Jednocześnie powinny być także estetyczne, zachęcające do odwiedzin, przyciągające turystów i przede wszystkim stwarzające przyjemne doznania dla mieszkańców.

Organizowane konkursy na najpiękniejszy budynek, przestrzeń publiczną, miasto są dowodem na to, że szukamy piękna i próbujemy cyklicznie je definiować. Jedną z najbardziej prestiżowych nagród w dziedzinie architektury jest przyznawana co roku przez Fundację Hyatt, nagroda Pritzкера. W nagrodzie tej, jednym z głównych priorytetów jest nagradzanie projektów, które przyczyniają się do poprawy jakości przestrzeni publicznej. Wybrane konkursy organizowane w celu wyróżnienia najpiękniejszej przestrzeni to: The European Prize for Urban Public Space, Jane Jacobs, World Architecture Festival, czy Nagroda Urban Land Institute. Konkursy architektoniczne i urbanistyczne odbywają się nie tylko na poziomie międzynarodowym, organizowane są również lokalne państwowe konkursy, które mają na celu nagrodzenie wyróżniających się projektów przestrzeni publicznej. Wiele symbolicznych cech może być bardzo subiektywna, ale jedna jest niezmienna: *jeśli bez przymusu gromadzą się w niej ludzie, to znaczy, że jest piękna.*

W poszukiwaniu definicji piękna w rekreacyjnych przestrzeniach publicznych autorki doszły do tezy: „Przestrzeń piękna to ta, w której przebywają ludzie”. W artykule przeprowadzono analizę dostępnej literatury a także, na podstawie wyznaczonych cech „dobrych przestrzeni” przeprowadzono analizę porównawczą nowo projektowanych przestrzeni publicznych. Podsumowaniem artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie jakie cechy powinna zawierać przestrzeń publiczną, w której chcą przebywać użytkownicy.

Widoczny jest niewystarczający zakres badań nad polskimi przestrzeniami publicznymi i znaczeniem „tworzenia pięknych przestrzeni miejskich w Polsce”. Chociaż istnieje literatura i studia przypadków na temat konkretnych typów przestrzeni, istnieje potrzeba przeprowadzenia większej liczby badań, które analizują korelację między określonymi elementami projektu a atrakcyjnością, funkcjonalnością i interakcjami społecznymi w przestrzeni miejskiej, takimi jak place, rynki czy bulwary zwłaszcza po okresie Covid-19.

W artykule przedstawiono przegląd literatury w celu zidentyfikowania czynników, które przyczyniają się do estetycznego i atrakcyjnego środowiska miejskiego. Następnie przeprowadzono analizę

zwycięskich projektów na przestrzenie publiczne w konkursie na najlepszą przestrzeń miejską, zorganizowanego przez Towarzystwo Urbanistów Polskich. Jako wynik oraz podsumowanie przedstawiono zestaw cech sprzyjających kreowaniu dobrych przestrzeni publicznych w Polsce.

2. TŁO BADAWCZE

Wielu artystów, architektów i filozofów zwraca uwagę na temat piękna w urbanistyce, ponieważ piękno jest jednym z najważniejszych aspektów, które wpływają na jakość życia w mieście. Poniżej przedstawiono jednych z najważniejszych teoretyków urbanistyki i oraz ich spostrzeżenia na sposób współczesnego im projektowania.

- Jane Jacobs - amerykańska pisarka i aktywistka, autorka książki "Śmierć i życie wielkich miast", która krytycznie oceniła podejście do urbanistyki z lat 60. i 70. XX wieku. Jacobs argumentowała, że piękno miasta wynika z jego funkcjonalności i życia ulicy (Jacobs, 1992).
- Kevin Lynch - amerykański architekt i urbanista, autor książki "Obraz miasta", która analizuje sposób, w jaki ludzie postrzegają i orientują się w mieście. Lynch argumentował, że piękno miasta wynika z jego jasnego układu przestrzennego i łatwej orientacji (Lynch, 1960).
- Leon Battista Alberti - włoski humanista, architekt i teoretyk sztuki, który żył w XV wieku. W swoich pismach Alberti argumentował, że piękno architektury zależy od harmonii między formą, proporcją i funkcją (Battista, 1986).

Szczególny wkład w badania nad przestrzenią publiczną i życiem w niej jest Jan Gehl, duński architekt i urbanista. Metodologia Jana Gehla w urbanistyce opiera się na badaniach obserwacyjnych i analizie zachowań ludzi w przestrzeniach miejskich. Skupia się na tworzeniu przyjaznych dla pieszych i ludzi środowisk, uwzględniając aspekty takie jak dostępność, komfort, estetyka i bezpieczeństwo. Gehl zachęca do projektowania ulic i przestrzeni publicznych, które sprzyjają interakcjom społecznym, aktywności fizycznej i tworzeniu wspólnot. Jego metoda polega na badaniach terenowych, obserwacjach użytkowników miejskich przestrzeni i analizie wyników, które kierują decyzjami projektowymi i polityką miejską. W kontraście do polityki miejskiej opartej na ruchu samochodów, Gehl podkreśla znaczenie projektowania "miast dla ludzi", z naciskiem na potrzeby mieszkańców i użytkowników przestrzeni publicznych.

Gehl rozwijał swoją metodologię w kolejnych książkach. Metodologia ta do dziś służy urbanistom, badaczom i władzom miast jako narzędzie do tworzenia bardziej ludzkich i zrównoważonych przestrzeni miejskich. Zastosowano ją m.in. z wykorzystaniem social mediów w badaniu dotyczącym miast rosyjskich i określenia jakości życia w nich (Cerrone, 2021). W oparciu o badania Gehla, stworzono The Twelve Quality Criteria – narzędzie do badania sposobu, w jaki przestrzenie publiczne są doświadczane przez ich użytkowników. Służy ono do oceny, jak różne cechy przestrzeni publicznej są ochronne, wygodne i przyjemne dla osób spędzających tam czas. Narzędzie to wykorzystano w badaniu Ballard Avenue w Seattle w celu sprawdzenia jak miasto radzi sobie w projektowaniu ulic przyjaznych dla mieszkańców.

3. METODYKA PRACY

Piękno w przestrzeni publicznej, w której na co dzień przybywają ludzie można wielorako interpretować przez utworzenie porządku w przestrzeni, szlachetność materiałów, użyteczność dla mieszkańców. Każde przebywanie człowieka w takim miejscu kształtuje go i jego pojęcia tego co piękne i właściwe. Celem artykułu jest zbadanie tego, co tworzy Piękną Przestrzeń Miejską poprzez analizę przeglądu literatury na ten temat, jak również porównanie z ostatnim konkursem na najlepszą przestrzeń miejską w Polsce organizowanym przez Towarzystwo Urbanistów Polskich. Opracowanie ma na celu zbadanie znaczenia tworzenia Urban Spaces jeśli Polska, co poprawia pozytywny rozwój miasta. Tego typu badania wynikają z potrzeby stworzenia wspólnych przestrzeni do spędzania czasu na świeżym powietrzu po erze pandemii. Dlatego też niezbędne jest zbadanie czynników wpływających na tworzenie estetycznych i atrakcyjnych środowisk miejskich. W kwestii zdefiniowania symboli piękna, postanowiono wyszczególnić poddać analizie przestrzenie publiczne

uznane za piękne i sprawdzić, czy posiadające cechy, które zachęcają do gromadzenia się w nich ludzi.

W celu określenia ram dla oceny jakościowej przestrzeni miejskich wyznaczono autorską selekcję kryteriów na podstawie książki Jana Gehla. Gehl zakładał „że dobra przestrzeń to taka, gdzie są ludzie”, oraz wypisał parametry, które sprawiają, że w mieście pojawiają się ludzie (Gehl, 2009). Tabela nr 1 stanowi podsumowanie szesnastu cech jakie gromadzą ludzi w przestrzeniach miejskich opracowanych na podstawie badań Jana Gehla.

Tab. 1. Charakterystyka cech sprzyjających gromadzeniu się ludzi wg Jana Gehla opracowanie własne)

#	Cecha przestrzeni	Opis
1.	Orientacja ku innym	Otwieranie przestrzeni na pola widzenia innych miejsc – niezamykanie się np. wysoką roślinnością lub budynkami na otoczenie. (Gehl, 2009) (s.29, 25).
2.	Miejsca do spotkań małych i dużych	Tworzenie miejsc do spotkań o dużej i małej ilości użytkowników: formalnych i nieformalnych. (Gehl, 2009) (s.51)
3.	Czynności opcjonalnych	Czynności opcjonalne według Gehla to takie, które nie są niezbędne do zaspokojenia podstawowych potrzeb ludzkich, ale stanowią dodatkowe elementy życia społecznego i kulturowego. Przykłady czynności opcjonalnych to: czytanie książek, oglądanie filmów, uczestnictwo w koncertach i wydarzeniach kulturalnych, uprawianie sportów, podróżowanie, uczestnictwo w spotkaniach towarzyskich czy organizowanie imprez. (Gehl, 2009) (s.11)
4.	Zmiana przestrzeni dla aut na przestrzeń dla pieszych	Tworzenie ciągów pieszych – spacerowych w miejsce ciągów samochodowych. (Gehl, 2009)(s.33)
5.	Brak segregacji poziomami	Brak zagłębionych placów, które dzielą użytkowników, którzy mają większy kontakt ze sobą, jeśli są na tej samej wysokości. (Gehl, 2009)(s.97)
6.	Horyzontalne pole widzenia	Komponowanie widoku horyzontalnie, aby, że użytkownicy widzieli całe założenie niezależnie od tego, gdzie się znajdują (Gehl, 2009)(s.63)
7.	Pole widzenia 25-110m w głąb	Zasięg widzenia przestrzeni, taki jak zasięg ludzkiego wzroku, czyli ok. 25-100 m, odbierany jest to jako właściwy w kontekście społecznym, umożliwia obserwację innych ludzi biorących udział w wydarzeniu. (Gehl, 2009)(s.163)
8.	Wiele wejść z fasady/krawędzi	Tworzy to wiele stref wymiany użytkowników na krótkich dystansach aktywizując przestrzeń publiczną. (Gehl, 2009) (s.93)
9.	Odpowiednia nawierzchnia	Dobrze odprowadzana woda deszczowa, aby nie tworzyć kałuż i błota, powinna być antypoślizgowa i równa. (Gehl, 2009) (s.135)
10.	Brak długich odcinków prostych (powyżej 500m)	Stosowanie zakrętów i krętych uliczek (Gehl, 2009)(s.137)
11.	Stosowanie ramp	Bardziej preferowany jest ruch w dół niż w górę, rampy bardziej to tego zachęcają niż schody. (Gehl, 2009)(s.145)
12.	Dużo miejsc do siedzenia (1ławka/100m)	Rozmieszczenie siedzisk regularnie, aby osoby z trudnościami w poruszaniu się mogły robić sobie przystanki na odpoczynek. (Gehl, 2009) (s.162)
13.	Właściwa lokalizacja ławek	Komponowanie ławek, aby sprzyjały nawiązywaniu rozmów: przede wszystkim nie tyłem do siebie, lecz przodem (s.169) oraz przy krawędziach, ponieważ właśnie te są częściej wybierane niż na otwartych przestrzeniach. (Gehl, 2009)(s157)
14.	Siedzenia typu głównego i drugorzędowego	Do siedzisk typu głównego zaliczane są m. in. ławki dostępne dla wszystkich. Siedzenia typu drugorzędowego mogą służyć do spontanicznego użycia jak schody, donice, niskie ściany. Pomagają szczególnie w tych miejscach, gdzie w niektórych sytuacjach planowane jest duże zapotrzebowanie na siedziska. (Gehl, 2009) (s159, s161)
15.	Zagospodarowana zieleni	Sezon wegetacyjny roślin sprawia, że dzięki nim przestrzeń jest szczególnie chętnie odwiedzana i sprawia wiele przyjemności użytkownikom, którzy po czasie zimy potrzebują kontaktu z naturą. (Gehl, 2009)(s180)
16.	Zabezpieczenie użytkowników na krawędziach	Psychiczny komfort bezpieczeństwa pieszych zapewniony jest m. in. poprzez wszelkie bariery między jezdnią z placem/chodnikiem, dzięki czemu są częściej i chętniej użytkowane. (Gehl, 2009)(2.173)

4. OBSZAR BADAŃ

Autorki niniejszej pracy postanowiły przebadać projekty konkursowe, które zostały nagrodzone w XVI konkursie organizowanym przez Towarzystwo Urbanistów Polskich w 2022 roku pt. „Konkurs Towarzystwa Urbanistów Polskich na najlepiej zagospodarowaną przestrzeń publiczną w Polsce”. Zwycięzcy zostali wyłonieni w sześciu podstawowych kategoriach (Towarzystwo Urbanistów Polskich, 2022). Dla uznania obiektu za przestrzeń publiczną w rozumieniu regulaminu konkursu konieczne było jednoczesne spełnienie kilku warunków (Zarząd Główny Towarzystwa Urbanistów Polskich, 2022). m.in.: teren musiał być ogólnodostępny oraz bez szczególnej dedykowanej funkcji, mieć konkretnie zarysowane granice, niekontrolowany w czasie i zakresie. Podmiotami zgłaszającymi wnioski do konkursu mogły być podmioty publiczne, prywatne, jak organizacje społeczne na zasadach równorzędnych.

W tabeli 2. Przedstawiono zwycięskie projekty i realizacje w sześciu kategoriach: Rewitalizowana Miejska Przestrzeń publiczna (Ryc. 1), Rewitalizowana Przestrzeń Publiczna Zabytku (Ryc. 2), Wiejska Przestrzeń Publiczna (Ryc. 3), Rewitalizowana Przestrzeń Publiczna w Zieleni (Ryc. 4), Nowo Wykreowana Przestrzeń Publiczna w Zieleni (Ryc. 5), Nadwodna Przestrzeń Publiczna (Ryc. 6).

Tab. 2. Zestawienie zwycięskich projektów w konkursie „Konkurs Towarzystwa Urbanistów Polskich na najlepiej zagospodarowaną przestrzeń publiczną w Polsce” 2022

Lp.	Kategoria	Nazwa	Miejscowość	Autorzy
A.	Rewitalizowana Miejska Przestrzeń publiczna	Rynek Łazarski	Poznań	Autorska Pracownia Architektoniczna Jacek Bułat
B.	Rewitalizowana Przestrzeń Publiczna Zabytku	Zabytkowa kopalnia Ignacy	Rybnik	Blank Architektki i ABC Pracownia Projektowa Bożena Nosić
C.	Wiejska Przestrzeń Publiczna	Obiekt rekreacyjno-sportowy mała Kadzielnia	Górno	Biuro Projektowe BUDARCH Katarzyna Skrzypczyk
D.	Rewitalizowana Przestrzeń Publiczna w Zieleni	Słupskie Kliny	Słupsk	Zuzanna Chudzińska i Marek Rutkowski
E.	Nowo Wykreowana Przestrzeń Publiczna w Zieleni	Zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne terenów na osiedlu Jar	Toruń	GEOTECHNICA
F.	Nadwodna Przestrzeń Publiczna	Bulwary nadwarciańskie brzegu rzeki Warty	wzdłuż Uniejów	Krystyna Lachman-Pabich i Marek Pabich

4.1. Rewitalizowana Miejska Przestrzeń Publiczna

Nagrodę przyznano za stworzenie przestrzeni, która emanuje kulturą i szacunkiem dla przyszłych użytkowników. Połączono w niej tradycyjne, targowe przeznaczenie z funkcjami społecznymi i kulturalnymi zachowując historyczny charakter i umożliwiając zarówno organizowanie publicznych wydarzeń na utwardzonej powierzchni jak i indywidualnych spotkań wśród niskiej i wysokiej zieleni.

Rynek Łazarski w Poznaniu przekształcono w wielofunkcyjną przestrzeń do handlu pod zadaszeniem, organizowania różnych wydarzeń miejskich, ale także do wypoczynku (Bułat Architektki, 2023). Na terenie objętym rewitalizacją pojawiło się targowisko, przestrzeń na festyny oraz duże, amfiteatralne schody, które mogą pełnić funkcję widowni podczas przedstawień, a także zaplecze parkingowe. Dodatkowo, w centrum rynku znajduje się fontanna oraz urządzenia dla dzieci oraz szeroki deptak od strony ulicy Głogowskiej. Odsunięciem jezdni od elewacji przyległych do rynku budynków, pozwoliło na zapewnienie mieszkańcom szerszych i wygodnych chodników. Przestrzeń przebudowanego rynku stanowi strefę zamieszkania, wyniesiono skrzyżowania ulic, a krzywoliniowo-

wy kształt wyznaczonych ulic ogranicza prędkości przejazdów. Zagospodarowano również skwer Kazimierza Nowaka skupiając się na zieleni niskiej, średniej i wysokiej (Ryc.7).

4.2. Rewitalizowana Przestrzeń Publiczna Zabytku

Nagroda została przyznana za stworzenie nowych wartości dostępnych publicznie w zabytkowym otoczeniu. Kapituła konkursu doceniła przekształcenie miejsca w duchu lokalnych tradycji oraz zachowanie tożsamości, zapewniając właściwą przestrzeń publiczną dla wszystkich grup wiekowych. Inwestycja stworzyła nowe możliwości dla społeczności lokalnej, zachowanie dziedzictwa kulturowego przyciągając mieszkańców i turystów.

Wygrany projekt obejmuje rewitalizację przemysłowego terenu dawnej kopalni „Hoym”, obecnie zabytkowej kopalni KWK Ignacy, położonej przy ul. Mościckiego w Rybniku, w dzielnicy Niewiadom (Blank Architekci, 2022). Główną część przestrzeni stanowi teren rekreacyjny, wypoczynkowy, industrialne place zabaw oraz „ogród doświadczalny” pozwalający najmłodszym użytkownikom przeprowadzić samodzielnie, w ramach zabawy, eksperymenty obrazujące zjawiska fizyczne. Atrakcją stanowi „Plac Pary”, na którym zaprojektowano pierwszą w Europie instalację multimedialną z użyciem pary wodnej oraz mgły (Ryc.8).

4.3. Wiejska Przestrzeń Publiczna

Inwestycja objęła zagospodarowanie terenu wokół starego kamieniołomu po nieczynnej kopalni „Józefka”, jako dopełnienie zmodernizowanego stadionu GKS Górnik Górnio. Obiekt jest chętnie odwiedzany atrakcją turystyczną, ale także miejscem codziennych spotkań młodzieży oraz rekreacji i integracji mieszkańców, podczas najważniejszych wydarzeń kulturalnych i imprez sportowych. Z przestrzeni korzystają również dzieci z pobliskiej szkoły w celach edukacyjnych. Zrealizowano układ dróg, ciąg pieszo-jezdny oraz chodniki wraz z placami rekreacyjnymi, co umożliwiło poruszanie się po tym terenie. Ważnym elementem tej rewitalizacji były podświetlane, stalowe schody, łączące górny krawężnik ściany kamieniołomu z dołem, oraz mała architektura, takie jak ławki, stojaki na rowery, kosze na śmieci i tablice informacyjne o historii i walorach przyrodniczych tego miejsca. Cały teren jest oświetlony, a dodatkowo wprowadzono charakterystyczne oświetlenie - iluminację skał, która może przybierać różne barwy, np. biało-czerwone na święta narodowe.

4.4. Rewitalizowana Przestrzeń Publiczna w Zieleni

Projekt Słupskie Kliny Zieleni miał na celu przekształcenie struktury miasta poprzez planowanie i inwestowanie w zielone przestrzenie. W ramach projektu powstają cztery kliny zieleni, które łączą centrum miasta z terenami podmiejskimi. Założenie opiera się na pierścieniowym układzie miejskich planów, z których wychodzą promieniście zielone kliny uzupełnione o skwery i zieleńce. Zgodnie z ideą „miasta bliskiego” mieszkańcy mają mieć dostęp do zieleni w odległości nie większej niż 300 metrów. Rewitalizacją zostały objęte dwa nowe parki linearne, tereny 3 skwerów miejskich, przestrzeń wokół Stawku Łabędziego oraz powiększono istniejący Park Kultury i Wypoczynku. Ponadto, odtworzono przyuliczną zieleń na odcinku 10 km ulic śródmiejskich. Tereny te są wykorzystywane przez mieszkańców do rekreacji i aktywności fizycznej, integrując wszystkie grupy wiekowe i stymulując do podnoszenia jakości pozostałych terenów miasta (Urząd Miejski w Słupsku Wydział Zarządzania Funduszami, 2020).

4.5. Nowo Wykreowana Przestrzeń Publiczna w Zieleni

Nagrodę przyznano za stworzenie nowych terenów zieleni w Toruniu poprzez zahamowanie degradacji istniejącego obszaru biologicznie czynnego na terenie osiedla JAR zlokalizowanego w północnej części miasta. Park zlokalizowany jest na terenie dawnej bazy Jednostek Armii Radzieckiej (JAR). Obszar podzielono na dwie funkcjonalne części - jedna z przeznaczeniem na wypoczynek, a druga na cele rekreacyjno-sportowe. Rewitalizacja polegała m.in. na: rekultywacji istniejącego stawu, utwardzeniu linii brzegowej zbiornika, utworzenie dwóch placów, budowę kładki, ścieżek, alejek, wybiegu dla psów, amfiteatru, placu zabaw, siłowni zewnętrznej, boisk, parkingu, oświetlenia, górki saneczkowej, zagospodarowanie zieleni przez uporządkowanie istniejącego drzewostanu i nowe nasadzenia. Kapituła konkursu doceniła spójne podejście do zagospodarowa-

nia parku, pozostawiając teren w najbardziej naturalny sposób i porządkując istniejące drzewostany oraz wprowadzając nowe nasadzenia, które poprawiają bioróżnorodność i adaptację do zmian klimatycznych. Materiały użyte do budowy parku zostały starannie dobrane, aby wzajemnie się uzupełniały i wtapiały się w sąsiedni krajobraz. Różnorodność funkcjonalna parku, łącząca funkcje rekreacyjne, kulturowe i edukacyjne związane z przyrodą, została uznana za cenny element zagospodarowania parku.

4.6. Nadwodna Przestrzeń Publiczna

Nagrodę przyznano za kompleksowe działania mające na celu stworzenie atrakcyjnej i ogólnodostępnej przestrzeni na styku miasta i rzeki Warty. Dzięki temu miasto otworzyło się na malowniczy krajobraz doliny rzecznej, który stał się spajającym elementem dwóch niezależnych obszarów miasta: historycznego śródmieścia z Rynkiem oraz strefy uzdrowskiej z zabytkowym Zamkiem Arcybiskupów Gnieźnieńskich i kompleksem basenowym "Termy Uniejów". Szczególnie doceniono umiejętne wkomponowanie bulwarów nad rzeką wraz z bogatym programem rekreacyjnym, wypoczynkowym, edukacyjnym, sportowym i kulturowym, które skierowane jest zarówno do mieszkańców, jak i turystów. Dzięki pomostom i przystani kajakowej rzeka stała się dostępna. Estetyczne rozwiązania architektoniczne oraz zastosowane naturalne materiały tworzą elegancką ramę dla ekspozycji naturalnych walorów rzeki i otaczającej przyrody, a także dla sylwetki miasta po drugiej stronie brzegu.

Wejście na bulwary zlokalizowane jest w okolicach mostu przy ulicy Łęczyckiej. Wzdłuż ciągu spacerowego biegnącego po wschodniej stronie rzeki Warty, budowane są łącznie cztery pomosty widokowe na palach. W dalszej części bulwarów znajduje się fontanna i plac zabaw. Plac Bogumiła, jest punktem końcowym bulwarów po wschodniej stronie rzeki Warty. Wzdłuż trasy rozmieszczone są tablice informacyjne tworząc tym samym szlak „Uniejów na przestrzeni dziejów”. W bezpośrednim sąsiedztwie ciągu spacerowego, w czterech lokalizacjach, powstają skarpy z siedziskami. Całość urozmaicona jest tarasami, mostkami, pergolami i schodami terenowymi.

5. WYNIKI

Przestawione powyżej opisy projektów, jak również analiza literatury z lokalnej pracy i dostępnych projektów budowlano-wykonawczych dostępnych biuletynach informacji publicznej posłużyły jako materiały do analizy cech zaprojektowanych przestrzeni. W drodze analizy jakościowej porównano cechy dobrych przestrzeni opisane w Tab. 1. z cechami wygranych w konkursie Towarzystwa Urbanistów Polskich pt. „Konkurs Towarzystwa Urbanistów Polskich na najlepiej zagospodarowaną przestrzeń publiczną w Polsce” w roku 2022. Następnie na podstawie wyników z analizy jakościowej poddano analizie cechy indywidualne konkursowych przestrzeni miejskich w Polsce.

Tab. 3. Analiza zwyciężkich realizacji konkursowych w odniesieniu do warunków dobrej przestrzeni wg Tab. 1

Cechy Dobrych Przestrzeni Publicznych wg J. Gehla	Zwycięzkie realizacje w konkursie „Konkurs Towarzystwa Urbanistów Polskich na najlepiej zagospodarowaną przestrzeń publiczną w Polsce 2022”						Σ punktów
	A	B	C	D	E	F	
Orientacja ku innym	+	+	+	+	+	+	6
Miejsca do spotkań małych i dużych	+	-	+	+	+	+	5
Dzianie się czynności opcjonalnych	+	+	+	+	+	+	6
Zmiana przestrzeni dla aut na przestrzeń dla pieszych	+	-	-	+	-	+	3
Brak segregacji poziomami	+	+	-	+	+	+	5
Horyzontalne pole widzenia	+	+	-	-/+	+	+	4,5
Pole widzenia 25-110m w głąb	+	+	-	+	+/-	-	3,5

Wiele wejść z fasady/krawędzi	+	-	-	?	-	-	1
Cechy Dobrych Przestrzeni Publicznych wg J. Gehla	A	B	C	D	E	F	Σ punktów
Odpowiednia nawierzchnia	+	+	-	+	+	+	5
Brak długich odcinków prostych (powyżej 500m)	+	+	-	+	+	-	4
Stosowanie ramp	+	nd	-	+	+	+	4
Dużo miejsc do siedzenia (1ławka/100m)	+	+	+	+	+	+	6
Właściwa lokalizacja ławek	+	+	+	+	+	+	6
Siedzenia typu głównego i drugorzędnego	+	+	+	+	+	+	6
Zagospodarowana zieleń	+/-	+/-	-	+	+	+/-	3,5
Zabezpieczenie użytkowników na krawędziach	+	+	-	+	+/-	+/-	4

6. DYSKUSJA

Analiza tabeli jednoznacznie pokazała, że najważniejszą cechą przestrzeni, która sprawia, że gromadzą się w niej ludzie to tworzenie miejsc spotkań do czynności opcjonalnych z wieloma miejscami do siedzenia oraz otwarciami widokowymi skierowanymi na zewnątrz. W drugiej kolejności jest tworzenie odcinków z widokami nie przekraczającymi 110m z horyzontalnym polem widzenia oraz zapewnienie odpowiedniej nawierzchni dla użytkowników bez segregacji poziomami, która będzie dostępna dla osób z niepełnosprawnością za pomocą ramp.

Ekspozycja aktywności w przestrzeniach publicznych przyciąga potencjalnych użytkowników. Możliwość obserwowania innych przyciąga uwagę do danego miejsca, bo „ludzie przychodzą tam, gdzie są ludzie”. Każdy z wyłonionych w konkursie obszarów jest nastwiony na otoczenie dookoła. W przypadku Rynku Łazarskiego jest to wzajemna ekspozycja placu targowego i bardziej rekreacyjnego skweru Kazimierza Nowaka, przy bulwarach wiślanych w Uniejowie jest to naturalne wykorzystanie dwóch brzegów rzeki. Żaden z projektów nie zamyka się na otoczenia murem z zieleni lub ogrodzeniem.

Punkt dotyczący tworzenia miejsc do spotkań o różnych skalach pojawia się w niemal każdej przestrzeni. Duże zgromadzenia mają miejsce w amfiteatrze jak na osiedlu JAR i na Rynku Łazarskim, natomiast małe występują wszędzie tam, gdzie ławki są odpowiednio do siebie ustawione tak, aby możliwa była interakcja w małym gronie. Jedynie w Rybniku można uznać, że projekt został stworzony wyłącznie dla grup o średniej wielkości. Przy organizacji miejsc do spotkań dużych i małych towarzyszy działanie się czynności opcjonalnych i koniecznych. To właśnie takie kulturalne, nieprzymusowe wydarzenia ważne dla samorealizacji i jakości życia człowieka powodują rozwijanie się kulturalne i nawiązywanie relacji z innymi. W każdym projekcie takie wydarzenia mogą mieć miejsce zarówno na specjalne okazje jak i na co dzień.

Znaczącymi punktami w tabeli okazała się dostępność ławek do siedzenia. W każdej z przestrzeni zaplanowano ich dużo w dostępnych odległościach, lokalizacji i rodzaju. Każdy z projektantów zadbał o ten aspekt wyposażając alejki w ławki a place i skwery w ławy, stopnie, leżaki, hamaki. Okazało się to szczególnie właściwe w miejscach, gdzie użytkownicy gromadzą się przy organizowanych wydarzeniach jak koncerty. W takich przypadkach wykorzystano różnicę terenu robiąc stopnie – siedziska np. na Rynku Łazarskim w Poznaniu.

Kolejnym aspektem wymagającym podkreślenia jest takie tworzenie przestrzeni, aby było przyjazne zmysłowi wzorku ludzkiego. Człowiek najlepiej czuje się mając w wokół siebie obiekty w zasięgu od 25 do 100m. Najtrudniej było to osiągnąć na osiedlu JAR. Projektanci zaprojektowali tam krzywoliniowe alejki w kształcie łuku, aby pole widzenia zamykało się w odpowiedniej wartości. Prawie

każda z przestrzeni komponowana jest horyzontalnie. Jedynie mała Kadzielnia zaprojektowana jest w bardziej wertykalnym układzie, ale przede wszystkim ze względu na bardzo dużą różnicę wysokości jaka jest do pokonania na obszarze. W oczywisty sposób wielki kamieniołom stał się główną atrakcją, a jego pionowy charakter podkreślono przez stalowe schody i oświetlenie. Mała Kadzielnia jest jedynym projektem, który znacząco wyróżnia się z tabeli nie spełniając większości cech wyznaczonych przez Gehla. Trudny teren uniemożliwił spełnienie tych warunków, ale spełnienie warunków dotyczących otwarć widokowych, organizacji spotkań małych i dużych oraz ławek wystarczyło, aby docenić przestrzeń. Niemożliwa do uniknięcia segregacja poziomami (niezalecana przez Gehla) została wykorzystana do tworzenia wspomnianych otwarć widokowych, natomiast niepełnosprawni mogą dostać się na szczyt za pomocą systemu ramp który wymusza długi spacer.

7. WNIOSKI

W badaniach przedstawiono cechy dobrych przestrzeni miejskich, które są wykorzystywane we współczesnym projektowaniu urbanistycznym i architektonicznym. Przestrzenie publiczne odgrywają kluczową rolę w życiu mieszkańców miast, zwłaszcza po okresie pandemii Covid-19. Celem artykułu było zidentyfikowanie czynników, które przyczyniają się do tworzenia pięknych i funkcjonalnych środowisk miejskich. Przedstawione wyniki stanowią drogowskaz, pomocny przy kształtowaniu oraz analizowaniu funkcjonujących już przestrzeni miejskich oraz prób ich rewitalizacji. W świetle uzyskanych efektów, kluczowe jest komponowanie przestrzeni publicznych w sposób, który pozwala na świadome kształtowanie miejsc publicznych, gromadzenie ludzi i tworzenie przestrzeni sprzyjających zarówno małym, jak i dużym spotkaniom. Istotne jest również utrzymanie otwartej orientacji przestrzeni, unikając tworzenia zamkniętych enklaw. To podejście sprzyja tworzeniu miejsc, które nie tylko przyciągają ludzi, ale także zachęcają do interakcji społecznych, tworząc żywą tkankę miejską, w której ludzie chętnie spędzają czas i budują wspólnoty. Ostatecznie przyczynia się to do podniesienia jakości życia w mieście. Niniejsze badania podkreślają znaczenie przemysłanych przestrzeni publicznych, które nie tylko służą jako miejsca wytchnienia, ale także zachęcają do interakcji i zaangażowania społeczności. Uznając znaczenie estetyki, funkcjonalności i integracji, urbaniści i prawodawcy mogą kształtować przestrzenie publiczne, które współgrają z pragnieniami i potrzebami ludzi. Analiza cechy obiektów konkursowych z Polski może posłużyć jako uniwersalny drogowskaz do projektowania estetycznych i użytkowanych przez mieszkańców przestrzeni publicznych, które wzbogacają tkankę życia miejskiego w Polsce i poza nią.

BIBLIOGRAPHY

- Battista, A.L. (1986) *The Ten Books of Architecture: The 1755 Leoni Edition*. Dover Publications.
- Blank Architekci (2022) *PLAC PARY I TEREN REKREACYJNY PRZY ZABYTKOWEJ KWK IGNACY W RYBNIKU*. Available at: <https://blankarchitekci.pl/portfolio/teren-rekreacyjny-przy-zabytkowej-kwk-ignacy-w-rybniku/> (Accessed: 23-05-2023).
- Bułat Architekci (2023) *Rynek Łazarski w Poznaniu*. Available at: <http://bulat.com.pl/?p=81> (Accessed: 23-05-2023).
- Cerrone, D., López Baeza, J., Lehtovuori P., Quercia, D., Schifanella R., Aiello L. (2021) *Implementing Gehl's Theory to Study Urban Space. The Case of Monotowns*, Sustainability, 13 <https://doi.org/10.3390/su13095105>
- Gehl, J. (2009) *Życie między budynkami. Użytkownie przestrzeni publicznych (eng. Life Between Buildings: Using Public Space)*. Kraków: Wydawnictwo RAM.
- Jacobs, J. (1992) *The Death and Life of Great American Cities*. Vintage Publishing.
- Lykken, A.C., (2014) *Incomplete Streets: Operationalizing Jan Gehl's 12 Quality Criteria on Ballard Avenue*, University of Washington
- Lynch, K. (1960) *The Image of the City*. Mit University Press Group Ltd.
- Matan, A. (2011) *Rediscovering Urban Design through Walkability: An Assessment of the Contribution of Jan Gehl*, Curtin University Sustainability Policy (CUSP) Institute

Towarzystwo Urbanistów Polskich (2022) *Towarzystwo Urbanistów Polskich*. Available at: <https://tup.org.pl/konkurs-na-najlepiej-zagospodarowana-przestrzen-publiczna-w-polsce/> (Accessed: 23-05-2023).

Urząd Miejski w Słupsku Wydział Zarządzania Funduszami (2020) *Słupskie kliny zieleni - urządzenie terenów zieleni na obszarze Miasta Słupska” – systemowe rozwiązania na rzecz zwiększenia powierzchni terenów zielonych w miastach*.

Zarząd Główny Towarzystwa Urbanistów Polskich (2022) *Regulamin konkursu Towarzystwa Urbanistów Polskich na najlepiej zagospodarowaną przestrzeń publiczną w Polsce*. Available at: <https://tup.org.pl/wp-content/uploads/Regulamin-konkursu-TUP-na-najlepiej-zagospodarowana-przestrzen-2023.pdf> (Accessed: 23-05-2023).

AUTHOR'S NOTE

Anna Stefańska is a researcher at the Institute of Civil Engineering, Warsaw University of Life Sciences. She received her PhD in interdisciplinarity parametric architecture, and currently, her field of interest is architectural and structural optimization in reaching sustainable lean designing. Dr Stefańska conducts research on digital fabrication and optimizing the use of renewable energy in cities in international teams.

Agnieszka Chudzińska is a researcher at the Faculty of Architecture, Warsaw University of Technology. She received her doctorate in architecture based on a dissertation on the impact of tall building forms on reducing air pollution in urban centres. She conducts interdisciplinary research in energy recycling in urban areas in Warsaw. She is an active architect, designing graduation towers, single-family houses, public buildings and interiors. She has been an active Mazovian Regional Chamber of Architects member since 2018.

O AUTORKACH

Anna Stefańska jest pracownikiem naukowym w Instytucie Inżynierii Lądowej Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Uzyskała tytuł doktora w dziedzinie interdyscyplinarnej architektury parametrycznej, a obecnie jej obszarem zainteresowań jest optymalizacja architektoniczna i strukturalna w dążeniu do zrównoważonego projektowania. Dr Stefańska prowadzi badania nad cyfrową fabrykacją i optymalizacją wykorzystania energii odnawialnej w miastach w międzynarodowych zespołach.

Agnieszka Chudzińska jest pracownikiem naukowym na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. Stopień doktora nauk technicznych w zakresie architektury uzyskała na podstawie rozprawy doktorskiej dotyczącej wpływu wysokich form budynków na zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza w centrach miast. Prowadzi interdyscyplinarne badania nad recyklingiem energii w obszarach miejskich w Warszawie. Jest aktywnym architektem, projektuje tężnie, domy jednorodzinne, budynki użyteczności publicznej i wnętrza. Od 2018 roku jest aktywnym członkiem Mazowieckiej Okręgowej Izby Architektów.

Contact | Kontakt: anna_stefanska@sggw.edu.pl; agnieszka.chudzinska@pw.edu.pl